

Una imatge de la zona de la cadena humana de l'11 de setembre de 2013 que connectà Catalunya i el País Valencià, al terme de Vinaròs. A la dreta, el músic vinarossenc Carles Santos i el cantant de Verges, Lluís Llach, units simbòlicament en aquella mobilització.

Per què Vinaròs, ciutat al capdavall del tebi País Valencià, ha estat un lloc on han convergit fets importants de la història de l'independentisme? D'una banda, per la seua situació geogràfica, a mig camí de València i Barcelona, "cruïlla dels Països Catalans", una qüestió important per a un moviment que sempre ha defensat el camp de visió fusterià. Però aquelles trobades requerien llocs de reunió i presentaven necessitats logístiques que, necessàriament, havien de ser ateses per militants locals que empatitzaven amb la causa.

El vinarossenc Joan Francesc Sanç, militant històric de l'independentisme, recorda com a precedent l'activisme als anys 60 i 70 amb la creació d'un centre excursionista, la celebració de moltes activitats culturals o la realització de classes de català. Vinaròs i la seua comarca acolliren aquells anys concerts de Lluís Llach, Raimon, Maria del Mar Bonet, Ovidi Montllor o Quico Pi de la Serra. "Els quatre independentistes de la Sénia venien aquí a veure'ls", assegu-

Vinaròs, cuina històrica de l'independentisme

Per situació geogràfica i per tradició, la capital del Baix Maestrat ha estat el centre neuràlgic on s'han cuinat i decidit alguns dels fets més importants associats a la història de l'independentisme català: del procés de Vinaròs, germen de l'actual CUP parlamentària, a la prolongació al País Valencià de la Via Catalana, l'any 2013. Del debat posterior a la dissolució de Terra Lliure a la redacció, l'any 1991, d'una proposta de Constitució catalana.

Antifeixista i Patriota) entre d'altres.

Un conglomerat divers que demana entrar en l'Assemblea de Catalunya, l'any 1975. Els socialistes catalans s'hi van negar. "Catalunya és Catalunya i el País Valencià és el País Valencià", recorda Sanç que va dir Joan Reventós en una reunió celebrada a Ulldecona.

L'èxit polític més important d'aquell incipient independentisme vinarossenc arribà a les primeres eleccions municipals de l'era democràtica, el 1979. Amb una llista, Unitat Popular Independent (UPI), formada amb membres del PSAN i un grup d'independents, "gent d'esquerres del poble". La formació trau tres regidors i es converteix en la

clau per donar l'alcaldia al PSPV-PSOE i barrar el pas a la UCD.

L'experiència no es va repetir la legislatura següent. En part, a causa d'una estructura assembleària que encaixava malament amb la vida institucional: la posició en el ple es decidia per assemblea, una circumstància que el Govern socialista aprofità per traure avantatge passant l'ordre del dia unes hores abans de la celebració. Amb aquestes maniobres, la presa de decisions es fa quasi impossible per a la UPI. "La gent es va cansar", sentència Sanç, que fou un dels regidors d'aquell grup en representació del PSAN. "Aconseguirem algunes coses, com ara la declaració de Vinaròs com a ciutat no nuclear. O declarar non grates les forces d'ocupació, la Policia Nacional i la Guàrdia Civil, però això no consta en cap lloc. Deien que s'aprovava però després el secretari ens feia signar les actes que no eren. I ens cansàrem". L'experiència deixà alguna anècdota més, com ara el fet que Vinaròs fou un dels pocs indrets del País Valencià on va onejar a la façana de l'ajuntament la senyera sense blau arran de la celebració d'un 25 d'Abril. Hissada amb banda de música, fins i tot. Els regidors d'UPI, que condicionaren el suport a l'alcalde socialista a aquell gest, tractaren de preservar la senyera, però la pressió del PSPV-PSOE de Joan Lerma, féu que el gest identitari durara ben poc.

La candidatura no tingué continuïtat a les eleccions del 1983. Però l'efimera presència institucional de l'independentisme a Vinaròs no significa el final de

l'activisme: a principis dels 80 es crea una colla de dimonis que és el viver, en anys posteriors, d'un intens moviment de reivindicació de la terra i les tradicions.

La dissolució de Terra Lliure.

Paral·lelament, als anys 80 i 90, Vinaròs esdevé un dels focus on es concentra l'intens debat que viu el moviment independentista aquells anys, fragmentat en diverses organitzacions com ara el Moviment de Defensa de la Terra (MDT), Independentistes dels Països Catalans (IPC) o el mateix PSAN.

Una de les fites més significatives d'aquell temps fou la dissolució de Terra Lliure, una organització armada independentista fundada el 1978 amb l'objectiu de crear un Estat socialista als Països Catalans. Una víctima col·lateral en un atemptat als jutjats de les Borges Blanques, Emília Aldomà Sans, la mort de militants durant la preparació de bombes —els casos de Joaquim Sánchez o Josep Antoni Villaescusa—, el brutal atemptat d'ETA contra l'Hipercor de Barcelona, el 1987, juntament amb un seguit de detencions d'activistes, entre d'altres factors que provoquen la divisió del col·lectiu, fan que bona part dels activistes de Terra Lliure es plantege seriosament abandonar la lluita armada. En un procés tutelat per l'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) d'Àngel Colom, Terra Lliure decideix abandonar les armes. És l'any 1991. I alguns significats dirigents de l'organització, com Pere Bascompte, ingressen en ERC. La dissolució formal no tindria lloc fins l'any 1995, en el context de la diada d'aquell any.

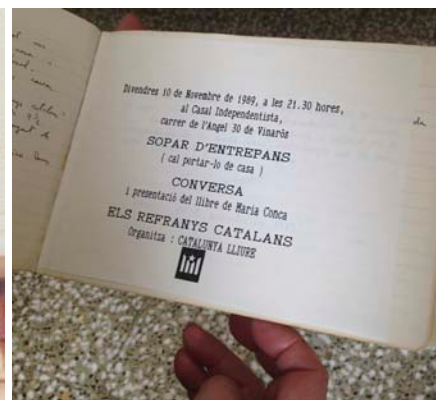
A Vinaròs, hi ha el record que el moviment polític independentista va donar el vist-i-plau a aquella dissolució en una reunió celebrada als baixos de la Biblioteca Municipal de la població, l'any 1991. Unes altres fonts, tanmateix, asseguren que la reunió en qüestió fou una assemblea convocada per

L'any 1979,
una coalició
independentista
obtingué tres
regidors a Vinaròs

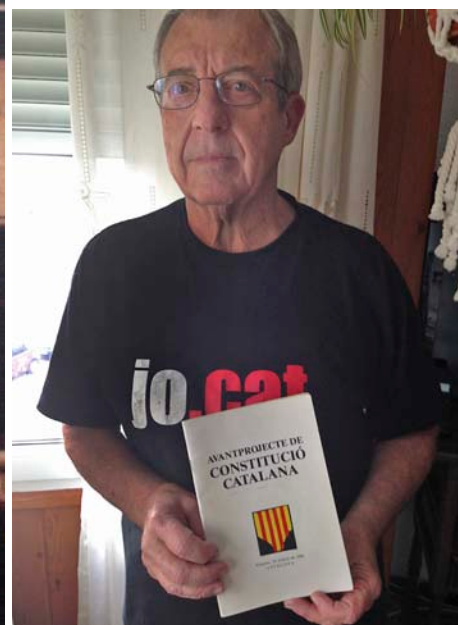
ra Sanç. També se celebren diverses setmanes culturals, com ara una d'organitzada "en plena dictadura" sobre la figura de Pompeu Fabra, amb Sanchis Guarner i Vicent Pitarch. Un activisme cultural important —els impulsors formaven part dels Consells Populars de Cultura Catalana— que acaba tenint un reflex polític amb l'adscripció d'un grupat d'aquells activistes al Partit Socialista d'Alliberament Nacional (PSAN), fundat el 1968, formant part d'una "cèl·lula mixta" Vinaròs-Alcanar que acabà partint-se en dos.

Sanç assegura que hi havia un important proselitisme de baix cap a dalt, que l'independentisme, en molts casos, s'irradiava cap al nord, a les comarques catalanes. Vist amb perspectiva, sona a visió distorsionada provocada pel pas del temps. Però el ben cert és que en una enquesta del CIS de l'any 1979 que preguntava sobre aspiracions polítiques i estructura de l'Estat, al País Valencià un 14% de les persones consultades es declarava independentista, lluny del 30% del País Basc però molt per sobre del 9% de Navarra, el 8% de Catalunya o el minso 2% de les Illes. Un sentiment que encara estaria més arrelat a les comarques del nord.

El Baix Maestrat era, en qualsevol cas, un autèntic formiguer polític, "es vivia una efervescència impressionant", diu Sanç, amb activitat d'organitzacions com ara Bandera Roja, OICE (Organització d'Esquerra Comunista d'Espanya) o FRAP (Front Revolucionari

A l'esquerra, hissada de la senyera quadribarra a l'Ajuntament de Vinaròs, l'abril del 1979. A l'esquerra, targeta d'una presentació de llibre organitzada per Catalunya Lliure al Casal Independentista. Baix, Joan Francesc Sanç mostra un

Catalunya Lliure on s'havia de debatre la integració o no en ERC. Un sector, encapçalat per Xavier Vendrell, votà a favor d'aquella operació. Uns altres militants decidiren romandre en Catalunya Lliure. La relació de la reunió amb Terra Lliure, en aquest cas, seria tangencial. Però el debat era ben present en aquell moment.

Avantprojecte de Constitució i procés de Vinaròs. El que sí que està absolutament documentat és la redacció per part de la coordinadora nacional de la coalició Catalunya Lliure d'un avantprojecte de Constitució catalana, amb esperit de Països Catalans, signat el 14 d'abril del 1991 a Vinaròs i publicat en format facsímil. El text contenia una volenterosa disposició final: "Aquesta

Constitució entrarà en vigor, amb caràcter provisional, el mateix dia de la proclamació de la independència de Catalunya".

Una altra fita que, en aquest cas, sí que va lligada de forma inequívoca a la ciutat del Baix Maestrat és l'anomenat "Procés de Vinaròs", un intent de fer convergir les diverses famílies de l'independentisme esquerrà que es considera el germen de l'actual Candidatura Unitària Popular (CUP). Com explica Albert Botran, historiador i autor del llibre *Unitat popular, la construcció de la CUP i l'independentisme d'esquerreres* (2012), "el procés reuneix les famílies polítiques de l'independentisme que havien quedat després de la forta crisi dels anys 90. Uns anys molt difícils, amb el trencament de l'MDT, que implica que

molta gent se'n vagi a casa. I després hi ha la criminalització del moviment, a través de l'operació Garzón, amb gran nombre de detencions que deixen el moviment en quadre. S'intenta anihilar l'independentisme a través de la repressió". Botran, actualment membre de la CUP, apunta també que un dels beneficiats d'aquella etapa fou ERC, "formació que se'n duu una gran part de la militància".

En aquell procés de convergència en-cetat el mes d'abril del 2000 a Vinaròs participen organitzacions veteranes com MDT i PSAN i també d'altres més joves com Maulets i la Plataforma per la Unitat d'Acció (PUA), que uns mesos després esdevé Endavant-OSAN (Organització Socialista d'Alliberament Nacional). "El procés de Vinaròs no va

exemplar de l'avantprojecte de Constitució catalana. En aquesta pàgina, material de l'MDT que proposa una configuració comarcal que contemplara el Sénia, com a comarca amb pobles de Catalunya i el País Valencià.

continuar amb gaire èxit”, relata Botran, “no va aconseguir la continuïtat de les organitzacions en una de sola, però va servir per contemplar la CUP com un instrument d'àmbit únic, almenys en el nivell municipal”. Fins aquell moment, el concepte CUP “havia estat un projecte de l'MDT, als anys 80 i 90, centrat en pocs llocs i amb resultats irregulars. Però és a partir de Vinaròs que el projecte pren força perquè són les organitzacions més joves les que el fan seu. S'incorpora al projecte de la CUP una nova generació que va suposar una alenada d'aire fresc”.

Relleu generacional nascut a l'abric del moviment antiglobalització i alletat amb la música d'Obrint Pas, format per Endavant, Maulets o el Sindicat d'Estudiants dels Països Catalans. El procés de convergència de l'esquerra independentista radical no és senzill ni ràpid. Però els actuals dirigents de la CUP no tenen cap dubte que l'origen d'aquell moviment que arreplega 126.219 vots a les passades eleccions autonòmiques de Catalunya, té el seu germen a Vinaròs.

La Via Catalana. Tretze anys després d'aquell procés de convergència de l'esquerra independentista, Vinaròs tornà a estar al centre d'un esdeveniment important relacionat amb l'independentisme català, en aquest cas la prolongació de la Via Catalana, una cadena humana de 400 quilòmetres, al Baix Maestrat, en un acte de gran càrrega simbòlica. La petició a l'Assemblea Nacional Catalana (ANC), organitzadora de la Via, partí d'un grup de militants indepen-

dentistes de Vinaròs i contà, una vegada aprovat l'itinerari amb entrada a les comarques valencianes del nord, amb la col·laboració d'Acció Cultural del País Valencià (ACPV).

El valor simbòlic d'aquesta iniciativa era innegable. La prova, la virulenta reacció del PP valencià. L'aleshores conseller de Governació, Serafin Castellano, anuncià l'oposició frontal al pas de la cadena per Vinaròs i acusà l'ANC d'ingerència. “No ens pensem deixar enganyar o utilitzar per a finalitats partidistes ni entelèquies que res tenen a veure amb la nostra cultura, història, personalitat ni idiosincràsia com a poble”, protestà Castellano, obviant que els organitzadors de la branca valenciana de la cadena eren valencians. La subdelegació del Govern a Castelló prohibí la mobilització, però el Tribunal Superior de Justícia (TSJ) revocà la prohibició atenent a un recurs d'ACPV. Finalment, el compositor vinarossenc Carles Santos i el músic Lluís Llach unien les seues mans en el pont sobre el riu Sénia que delimita els termes municipals de Vinaròs i Alcanar. O,

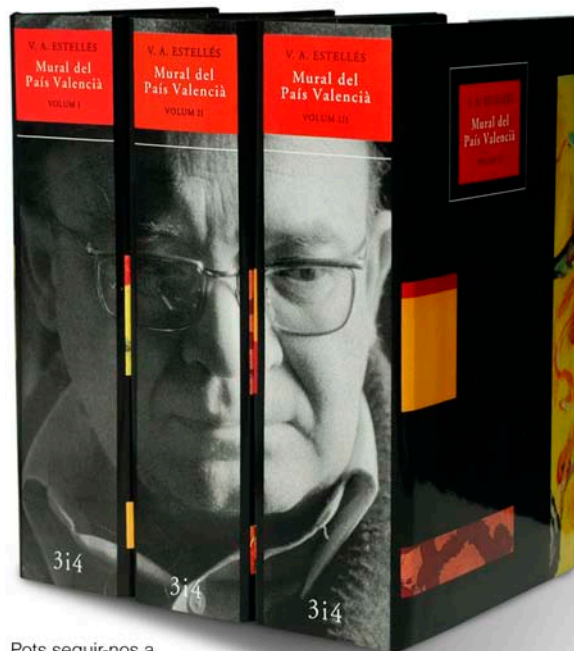
en termes de nomenclatura provincial, Castelló i Tarragona. Amb Santos també hi havia els pares de Guillem Agulló, el jove assassinat per l'extrema dreta. I amb Llach, el cineasta Pere Portabella i l'ex-dirigent d'ERC Josep-Lluís Carod Rovira

La reivindicació es va celebrar no sense incidents: l'advocat i polític Alfons López Tena i Maiol Sanauja, del Cercle d'Estudis Sobiranistes, foren detinguts per la guàrdia civil per un suposat delicte de desobediència a l'autoritat. Abans, algú havia tractat de sabotejar l'arribada dels autobusos noliejats per ACPV.

Santos, personatge emblemàtic de la cultura catalana, a cavall sempre entre Barcelona i Vinaròs, confessava a EL TEMPS, unes setmanes abans de la consulta del 9N, que ell “aniria a votar. I com jo, molta gent del poble. Les meues posicions sempre han estat molt clares”, deia. Potser ningú millor que ell simbolitza la tossuda connexió vinarossenca amb l'ideal independentista.

Xavier Aliaga

Mural del País Valencià UN REGAL INOBLIDABLE

Pots seguir-nos a
Facebook i Twitter

Visita la nostra botiga virtual
en www.tresiquatre.com

Edicions Tres i Quatre / València

3i4